

'Vi har alle sammen sort galde i os'

I det begejstrede projektsamfund, hvor folk altid opfører sig, som om de er til reception, er det værd at kæmpe for melankolien. Sindstilstanden viser en længsel efter noget, der er større end hverdagslivet

Sjæleligt mørke

af Lasse Wamsler

Det er ærgerligt, at vi forsøger at bekæmpe og behandle os ud af melankolien. Faktisk burde vi omfavne den. Sådan lyder budskabet fra filosof Anders Fogh Jensen. Den melankolske sindstilstand tilbyder nemlig helt andre indsigter end dem, der ellers er plads til i vores hverdagsliv.

»Melankolien har adgang til noget, der ikke bare handler om at smøre madpakker og udføre sin daglige dont. Verden går ikke helt op, når man er i melankolien – det synes jeg, man skal lytte til,« siger Anders Fogh Jensen.

Han understreger, at melankolien ikke må forveksles med hverken det sørgelige eller det nostalgiske, der henviser til en længsel efter det hjemlige.

»Hvis melankolien er en længsel, er den en længsel efter noget større. Og som sådan står den i modsætning til det almindelige menneskes optagethed af det faktiske – af tingene omkring og de synlige forhold. Melankolikeren fornemmer, at en større sammenhæng er mulig – eller kunne være det.«

Sort galde

Modsat i dag, hvor melankolien ofte bliver behandlet som en psykisk lidelse, har den i nogle perioder af den europæiske kultur været direkte påskønnet.

»Ifølge Aristoteles skal melankolikerne ikke prøve på at blive som de andre. De skal i stedet påskønne, at de har kontakt til noget, som de kan bruge i deres kunst. Til gengæld skal de passe på med at drikke sig for fulde, for så begår de selvmord,« forklarer Anders Fogh Jensen

– Det er muligt, at melankolien er blevet forstået som vigtigt for kunsten, men hvordan kan civilingeniøren eller den enlige mor i dag omfavne melankoli som noget positivt i tilværelsen?

»Man kan lade være med at skubbe den bort som noget, der er ødelæggende eller forkert. Man skal ikke bare se den som tristesse eller sørgmodighed, men også som et eftertænksomt humør eller stund, hvor den har værdi som en dybde, der kan melde

Anders Fogh Jensen, filosof

sig en gang imellem,« siger han og tilføjer:

»Men som filosof må jeg spekulere over, hvad det gør ved de mulige indsigter, livsformer og lidelser som melankolien tilbyder, når melankolikeren lukkes ned af det psykiatriske system i en psykisk sygdom eller af det begejstrede projektsamfund, hvor folk altid opfører sig, som om de er til reception.«
– Er melankolien så ikke bare en måde at kompensere for, at man føler sig utilstrækkelig i det 'begejstrede projektsamfund'?

»Man kunne godt få den tanke, at det er dem med meget sort galde, der render rundt og føler sig dybe. Men jeg tror, vi alle har den sorte galde i os. Det er klart, at nogle skal helt frem til en begrænsning, før det rammer dem, mens andre kan opleve det bare på en almindelig tirsdag. Men i stedet for at skubbe det væk som noget, der er forkert og skal behandles, tror jeg vi alle har godt af den eftertanke. Det er en gave at få hul igennem til noget andet, end hvilken vej vi hurtigst kommer til Helsingør.«

Melankolsk tango

I Anders Fogh Jensens optik er det vigtigt at dyrke melankolien, fordi den danner kontrast til det gængse 'glad i låget'-samfund, hvor vi går op i at se glade ud i stedet for at undersøge, om vi virkelig er det:

»Melankolien minder mig om, hvorfor jeg ikke kan lide salsa. Hvor glad man end kan blive af det, så er alting udenpå. Selv erotikken er synlig. I stedet foretrækker en melankoliker som jeg tangoen, for-

” Hvis vi kun har medicinens blik på verden, så bliver det lidt enøjjet. Man kan anlægge den vinkel, at psykiatrien har pakket dette vid, som melankolien rummer, ned i et medicinsk sengeleje, gjort den til sygdom og kørt sin egen falckkasse frem

di den omfavner glæden og erotikken og folder den indad, så parret får en hemmelighed sammen. Dansen bliver i den hemmelighed, som verden tilbyder, nemlig at en større sammenhæng kunne være mulig. Derfor er tangoen også meget mere jalousifrembringende, fordi man kan se, at parret har noget sammen, som man ikke kan se. Og det er melankolikerens gave at kunne se noget, som de ordinære salsadansere ikke kan se.«

Sig psykiatrien imod

– Men er det ikke en forsimpning at sige, at folk, der er glade i låget, bare forstiller sig?

»Jeg konstaterer bare, at salsagtig begejstring bare er én måde at være menneske på, og at der også andre måder. I stedet for at sige: 'Nu er jeg ked af det, det må jeg hellere reparere på', kan stemningen få én til at overveje, hvad man egentlig er for et menneske. Hvis den bliver gjort til en sygdom, er der jo ingen af os, der vil være i den. Så flygter vi fra melankolien.«

– Bør læger og psykiatere så i stedet glædes over, at nogle er melankolsk anlagte?

»Det er svært at sige. Jeg er ikke imod psykofarmaka, men hvis vi kun har medicinens blik på verden, så bliver det lidt enøjjet. Man kan anlægge den vinkel, at psykiatrien har pakket dette vid, som melankolien rummer, ned i et medicinsk sengeleje, gjort den til sygdom og kørt sin egen falckkasse frem.«
– Hvordan skal vi forholde os til den strategi?

»Vi bliver nødt til at sige psykiatrien imod en gang imellem. At man har eksistensielle overvejelser, er en del af tilværelsen. Det kan være vanskeligt at se mening en gang imellem. Det giver ikke mening at sige, som man engang gjorde i den anti-psykiatriske bevægelse, at ingen er syge, det er kun samfundet, der gør folk syge. Men psykiatrien må mindes om, at den har sit særlige enøjede perspektiv på menneskets eksistens, og at der findes andre prismen at se livet igennem end syg over for ikke-syg.«